

**KONFLIKT JARAYONIDA AGRESSIYA VA ZO'RAVONLIKNING
IJTIMOIY-PSIXOLOGIK HAMDA HUQUQIY JIHATLARI**

Samadov Islom Ilhomovich

E-mail: islomsamadov0444@gmail.com

Annotatsiya: ushbu tezisda ijtimoiy va jamoaviy munosabatlar jarayonida yuzaga keladigan konflikt holatlarida agressiya va zo'ravonlikning namoyon bo'lish shakllari, ularning kelib chiqish sabablari hamda salbiy oqibatlari tahlil qilinadi. Konflikt jarayonida agressiv xatti-harakatlar va zo'ravonlikning kuchayishi shaxslararo munosabatlarga, jamoa muhitiga va ijtimoiy barqarorlikka jiddiy zarar yetkazishi ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, agressiya va zo'ravonlikning psixologik, ijtimoiy va tashkiliy omillari ochib berilib, ularni oldini olish hamda bartaraf etishning samarali mexanizmlari ko'rsatib o'tiladi. Tezisda muammoga kompleks yondashuv asosida huquqiy, psixologik va ijtimoiy choralar uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etishi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: konflikt, agressiya, zo'ravonlik, shaxslararo munosabatlar, ijtimoiy muhit, psixologik omillar, nizolarni boshqarish, zo'ravonlikning oldini olish, ijtimoiy barqarorlik.

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyatda turli manfaatlar, qarashlar va ehtiyojlar to'qnashuvi natijasida konfliktlar yuzaga kelishi tabiiy hol hisoblanadi. Biroq konfliktlarning noto'g'ri boshqarilishi yoki vaqtida bartaraf etilmasligi agressiya va zo'ravonlik kabi salbiy hodisalarning kelib chiqishiga sabab bo'ladi. Mazkur jarayonlar jamiyat xavfsizligi, shaxs huquq va erkinliklari hamda ijtimoiy barqarorlikka jiddiy tahdid soladi.

Konflikt — bu shaxslar yoki ijtimoiy guruhlar o'rtasida manfaatlar, qadriyatlar yoki maqsadlar mos kelmasligi natijasida yuzaga keladigan qarama-qarshilikdir. Konfliktning dastlabki bosqichlarida u muloqot va murosalar orqali hal etilishi mumkin bo'lsa-da, ayrim hollarda hissiy zo'riqish agressiv xatti-harakatlarga olib keladi.

Agressiya — shaxsning boshqa shaxsga nisbatan jismoniy yoki ruhiy zarar yetkazishga qaratilgan ongli xatti-harakati bo'lib, u og'zaki tahdid, haqorat, bosim o'tkazish yoki jismoniy kuch ishlatish shaklida namoyon bo'ladi. Zo'ravonlik esa agressiyaning eng og'ir ko'rinishi bo'lib, majburlash, qo'rqitish, jismoniy kuch ishlatish yoki psixologik tazyiq orqali shaxsning huquq va erkinliklarini cheklash bilan ifodalanadi.

Agressiya va zo'ravonlikning kelib chiqishiga ijtimoiy adolatsizlik, iqtisodiy muammolar, huquqiy savodsizlik, stress, nizolarni tinch yo'l bilan hal etish ko'nikmalarining yetishmasligi sabab bo'ladi. Ayniqsa, oilaviy nizolar, mehnat munosabatlari va kundalik ijtimoiy muhitda bu holatlar ko'proq uchraydi.

Huquqiy jihatdan zo'ravonlik har qanday ko'rinishda qonun bilan taqiqlanadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida shaxsning sha'ni, qadriyat va daxlsizligi oliy qadriyat sifatida belgilangan. Shu bois konfliktlarni zo'ravonliksiz hal etish, mediatsiya va murosalar institutlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, konfliktdagi agressiya va zo‘ravonlik jamiyat taraqqiyotiga to‘sqinlik qiluvchi xavfli ijtimoiy hodisa hisoblanadi. Ularning oldini olish uchun huquqiy ongni yuksaltirish, nizolarni tinch yo‘l bilan hal etish mexanizmlarini rivojlantirish zarur.